

Pernštejnský rok 2012

Petr SVOBODA, Petra SVOBODOVÁ

ANOTACE: Článek přináší rekapitulaci stěžejní výchovně vzdělávací akce Národního památkového ústavu v roce 2012. Připomenutí rodu Pernštejnů spojilo síly desítek organizací na území čtyř krajů ČR a vznikla tak jedinečná série výstav, přednáškových cyklů a kulturních akcí, byly vydány publikace pro odbornou i laickou veřejnost. Vše zastřešila jednotná marketingová kampaň podpořená velkou publicitou. Seriál Po stopách šlechtických rodů tak důstojně ukončil svůj v pořadí druhý ročník, aby štafetu mohl převzít Rok francouzské kultury, připomínající dědictví francouzských rodů v českém kulturním prostředí.

Když se v roce 2009 začal připravovat Rožmberský rok 2011,¹ nikdo ještě netušil, že se zakládá tradice v prezentaci nejvýznamnějších šlechtických rodů a jejich odkazu. Myšlenky se záhy chopilo Ministerstvo kultury, kde vznikl mezikolportní projekt a v rámci něj i široká pracovní skupina.² Projekt několikrát změnil název – v současnosti je znám pod označením Po stopách šlechtických rodů. Jeho cílem je v průběhu několika let prezentovat v jednotlivých krajích České republiky konkrétní šlechtické rody, jejich kulturní dědictví a výsledky jejich působení na všestranný rozvoj území (kulturní krajina). Každý rok se představuje jeden rod, případně více rodů se společným jmenovatelem. Projekt je určen jak pro odborníky, tak pro širokou veřejnost. Nositelem projektu je Ministerstvo kultury společně s Národním památkovým ústavem.

Výprava po stopách šlechtických rodů by měla být vždy především výchovně vzdělávací záležitostí, dosud realizované ročníky však dokázaly i to, že realizace projektu může přinést nové odborné poznatky a může být startem či zakončením dlouhodobého výzkumu. Projekt sice cílí na nejširší veřejnost, ale jeho dílčí výstupy jsou věnovány také odborníkům. Společným jmenovatelem je spolupráce s vysokými školami i dalšími vědeckými organizacemi.

Pernštejnský rok 2012 přímo navazoval na předchozí rok věnovaný Rožmberkům a je nutné připomenout, že laťka byla nastavena velmi vysoko. Stěžejní akcí předcházejícího ročníku byla výstava Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami v prostorách Valdštejnské jízdárny v Praze. Výstava představila poprvé a na dlouhou dobu pravděpodobně naposledy pohromadě zcela unikátní díla výtvarné a uměleckořemeslné povahy z období středověku a raného novověku. K výstavě byly vydány dva odborné katalogy. Další výstava s názvem Rok růže, určená především laické veřejnosti, byla instalována přímo v Rožmber-

1

ském paláci na Pražském hradě. Proběhly však také desítky nejrůznějších akcí v jižních Čechách, byly vydány rožmberské poštovní známky i pamětní mince...

Příprava Pernštejnského roku začala v roce 2011, kdy byl tento úkol uložen Národnímu památkovému ústavu jeho zřizovatelem v rámci ročních profilových úkolů.³ V NPÚ se pravidelně scházela pracovní skupina složená ze zástupců ústředního pracoviště a územních pracovišť v Brně a Pardubicích,⁴ dále pracoval kurátorský tým na přípravě výstavy Pernštejnové a jejich doba.⁵ Na několika pracovních setkáních se sešli představitelé Ministerstva kultury, krajů, obcí a kulturních institucí zapojených do projektu.

V roce 2012 se NPÚ podařilo na projekt získat dotaci od Ministerstva kultury, která spo-

Obr. 1. Praha-Hradčany, výstava Pernštejnové a jejich doba v Sala Terrena paláce. Expozice připomínající proslulý „salón“ Marie Manrique de Lara na Pražském hradě, kde se scházeli katoličtí a prospanělsky orientovaní domácí šlechtici a významní zahraniční hosté. (Foto Petr Svoboda, 2012)

■ Poznámky

1 Autorem myšlenky byl Mgr. Petr Pavelec, ředitel NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích.

2 Iniciátorem byl Ing. Zdeněk Novák, tehdejší vrchní ředitel na Ministerstvu kultury ČR.

3 Úkol č. 18, projekt Svět české šlechty.

4 Pracovní skupina vedená nejprve Ing. Ladislavem Krylem, ředitelem NPÚ ÚOP v Pardubicích, později Ing. Petrem Svobodou, náměstkem generální ředitelky NPÚ.

5 Pod vedením hlavní kurátorky PhDr. Duni Panenkové.

2

Obr. 2. Praha-Hradčany, výstava Pernštejnové a jejich doba v Salmovském paláci. Instalovaná svatební tabule pod portréty Polyxeny a Johany z Pernštejna a Kateřiny z Postupic. (Foto Petr Svoboda, 2012)

Obr. 3. Praha-Hradčany, kinetický model pernštejnské erbovní pověsti na nádvoří Salmovského paláce před vstupem do expozičních prostor výstavy Pernštejnové a jejich doba. (Foto Petr Svoboda, 2012)

3

lečně s prostředky sponzorů dovolila pokrýt větší část nákladů na přípravu výstavy. Celkově byl ale Pernštejnský rok festivalem nejrůznějších akcí, jejichž pořadatelé se rekrutovali z řad státních organizací, krajských či městských paměťových institucí, ale také škol a univerzit, občanských sdružení či soukromých osob. V regionech se zajímavých akcí konala více než stovka a svým jménem je jako patroni zaštilili hejtmani Pardubického, Jihomoravského a Olomouckého kraje společně s ministryní kultury.

Společný projekt zastřešila centrální marketingová kampaň, která využila řady mediálních partnerství. Informace o projektu se tak objevily průběžně na vlnách různých stanic Čes-

kého rozhlasu, v České televizi i televizi Nova, ale také v denících a na webových portálech. Jen počet reakcí zachycených monitoringem tištěných médií čítal více než 140 položek.⁶ V Praze byly ke kampani využity i billboardy a tramvaje městské hromadné dopravy. Navštěvníci klíčových kulturních akcí měli možnost sbírat razítka za navštívená místa do pernštejnského pasu se ziskem slevy na další vstupy na místa spojená s rodem Pernštejnů i s losováním o atraktivní ceny.

Datum 11. 1. nebylo pro zahájení projektu vybráno náhodně. V tento den se roku 1587 konala svatba Polyxeny z Pernštejna a Viléma z Rožmberka, která spojila dva nejvýznamnější šlechtické rody své doby. V roce 2012 uply-

lo 425 let od této důležité historické události. Pernštejnský rok v tento den symbolicky převzal štafetu od končícího Roku Rožmberků 2011. Slavnostní zahájení proběhlo přímo na místě připomínané události, tedy na Pražském hradě v prostorách Lobkowiczského paláce,⁷ kde byla připravena i divadelní rekonstrukce připomínající slavnou svatbu.

Ještě před zahájením návštěvnické sezóny na sebe strhla mediální pozornost další událost – příprava výpůjčky nově objevené „moravské“ závěti Vratislava II. z Pernštejna.⁸ Jde o originál listiny, jejíž text byl znám z opisu v zemských deskách, samotná listina však byla považována za ztracenou. Z originálu bylo možné vyčíst například to, že ji Vratislav napsal česky vlastní rukou. Písmo je hodně vypsané, drobné, ale ani tak k vypsání všech majetků nestačila jedna strana listiny – text proto pokračuje i na zadní straně. Vratislavův podpis je na dokumentu jasně čitelný. Původně byl dokument opatřen sedmi pečeti – kromě pečete autora i pečeti šesti svědků. Do dnešní doby se dochovaly pečete pouze dvě, ani ty však nejsou kompletní. Listina je datována k roku 1572, tedy deset let před Vratislavovou smrtí.

Na konci února 2012 se pak Pernštejnové a hrad Kunětická hora dočkali vydání zlaté a stříbrné medaile. Medaile z dílny České mincovny představují na averzní straně hrad Kunětická hora z pohledu, reverzní strana pak nese znak rodu Pernštejnů, který se zasloužil o nejrozsáhlejší přestavby Kunětické hory v pozdně gotickém stylu. V říjnu pak Česká mincovna vydala podobné medaile i pro hrad Pernštejn.

V dubnu, který je tradičním začátkem návštěvnické sezóny, odstartovala plejáda kulturních akcí na památkových objektech. V květnu se pak otevřela v pražském Salmovském paláci výstava nazvaná Pernštejnové a jejich doba,

■ Poznámky

⁶ Zdroje dostupné on-line je možné najít na <http://pernstejnskyrok.cz/?pernstejnskyrok-v-mediich,57>

⁷ Původně Pernštejnský palác.

⁸ Objevitelem byl PhDr. Tomáš Černušák, Ph.D., z Moravského zemského archivu.

4

5

Obr. 4. Praha-Hradčany, slavnostní zahájení Pernštejnského roku při příležitosti 425. výročí svatby Polyxeny z Pernštejna s Vilémem z Rožmberka v Lobkowiczském paláci na Pražském hradě připomenulo významnou událost divadelní rekonstrukcí. (Foto Petr Svoboda, 2012)

Obr. 5. Autorky výstavy Pernštejnové a jejich doba na venisáží. Zleva: PhDr. Duňa Panenková, PhDr. Naděžda Kubů, CSc., Mgr. Marta Sedláková. (Foto Zdenka Kalová, 2012)

Obr. 6a, 6b. Zlatá medaile vydaná při příležitosti Pernštejnského roku Českou mincovnou. Kromě medaile připomínající hrad Kunětická hora vyšla i medaile s hradem Pernštejnem. (Reprodukce s laskavým svolením České mincovny)

kteří je v tomto čísle Zpráv památkové péče věnován samostatný článek. Pro velký úspěch u návštěvníků byla oproti plánu výstava prodloužena o jeden měsíc.⁹

V rámci Pernštejnského roku byla vydána i řada publikací. Nejprve vyšel Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov,¹⁰ vydaný olomouckým územním odborným pracovištěm NPÚ. Soupis památek regionu, který je historicky s rodem Pernštejnů pevně spjat, navazuje na dlouholetou úspěšnou tradici soupisů nemovitých kulturních památek Olomouckého kraje. Nejvýznamnějším publikačním počinem bylo nové, aktualizované a rozšířené vydání vůbec první perštejnské monografie z pera prof. Petra Vorla s názvem Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy.¹¹ Knihu ve středu 13. června na nádvoří Salmovského paláce pokřtila PhDr. Anna Matoušková, náměstkyně ministryně kultury, a Ing. arch. Naděžda Goryczková, generální ředitelka NPÚ. Rodu Pernštejnů bylo věnováno i monotematické číslo kulturně historické revue Dějiny

a současnost. V závěru roku pak vyšel dlouho očekávaný výběrový katalog k výstavě.¹²

Z mnoha regionálních výstav uvedeme alespoň reprezentativní výběr: na zámku v Třeboni měli návštěvníci možnost si prohlédnout výstavu Pernštejnové a jejich stopy v jižních Čechách. Na výstavě byly použity kopie listin, dopisů či pečeti zapůjčených ze sbírek Státního oblastního archivu v Třeboni, ale také z jeho pobočky v Jindřichově Hradci a z Národního archivu v Praze. Materiály dokládají vliv Pernštejnů na Jihočeský kraj – vlastnictví Hluboké, jejich rozsáhlou rybníkářskou činnost či spřízněnost s pány z Hradce. Hrad Pernštejn zase nabídl novou výstavu Pernštejn – král krajiny hradů, která zachytila proměny hradu v průběhu času a představila modely a kresebné rekonstrukce Pernštejna i jiných perštejnských sídel, jak je vytvořil architekt Pavel Šimeček. Východočeské muzeum Pardubice připravilo výstavu Pernštejnské Pardubice 1491–1560, jejímž autorem byl historik František Šebek. Pernštejnové v Pobechví byl název výstavy v Galerii města Přerova. Vedle fotokopíí listin slavného šlechtického rodu expozice představila také staré tisky, publikace o Pernštejních nebo rozsah perštejnských panství na základě dobových map a plánů.

Rok zasvěcený rodu pánů se zubří hlavou v erbu provázel rovněž cyklus mnoha přednášek a odborných besed. V pořadu Historie.cs proběhla jedna z nich i před zraky televizních diváků.¹³ Není divu, že „Pernštejnský soud“ v podobě diskuse „perštejnologů“ Petra Vorla, Libora Jana, Vladimíra Hrubého, Františka Šebka, Pavla Marka a Vítězslava Prchala na pardubickém zámku Pernštejnský rok 12. prosince slavnostně zakončil. Prostor tak dostal další ročník šlechtického festivalu, v letošním roce věnovaný rodům pocházejícím z Francie.

6a

6b

■ Poznámky

9 Konala se od 3. května do 2. září 2012.

10 ORÁLKOVÁ, Iva (ed). *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Prostějov*. Olomouc : Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci, 2012. 542 s. ISBN 978-80-86570-19-8.

11 VOREL, Petr. *Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*. Vyd. 2. Praha : Rybka, 2012. 342 s. ISBN 978-80-87067-21-5.

12 SVOBODA, Petr (ed). *Pernštejnové a jejich doba: výběrový katalog & stručný průvodce výstavou*. Praha : Národní památkový ústav, 2012. 118 s. ISBN 978-80-87104-90-3.

13 Pořad moderovaný Marií Koldinskou se vysílal 20. 10. 2012.